

A PROPOS VAN EEN INKTVLEK
[Gerard Keller]

De Tijdstroom. Maandschrift gewijd aan letteren, kunst en wetenschap, 1859, 2 (2) p 302-309.

DE TIJDSTROOM.

MAANDSCHRIFT

GEWIJD

AAN LETTEREN, KUNST EN WETENSCHAP.

REDACTEURS: J. J. CERMER, A. ISING, GERARD KELLER,
M^r. W. VAN DE POLL, J. B. RIETSTAP, M^r. C. VOSMAER,
T. VAN WESTERHEENE, WZ.

2de JAARGANG. — 2de DEEL.

TIEL,
WED. D. R. VAN WERMESKERKEN.
1859.

"In de laatste maanden verscheen de Tijdstroom steeds met een *inktvlek* op den omslag." ...

Zoo ver was ik met het pluksel¹, dat ik voornemens was bij de redactie van dat tijdschrift in te zenden, maar ik zocht te vergeefs eene pointe en, ofschoon niet tot de redactie behorende en haar beginsel ten opzichte van het pluksel niet kennende, meende ik toch, dat eene pointe een vereischte was voor de mededeelingen, onder die rubriek opgenomen.

De aanhef bleef dus onvoltooid op mijne schrijftafel liggen en dagelijks viel mijn oog op:

"In de laatste maanden verscheen de Tijdstroom steeds met een inktvlek op den omslag."

Juist was er mijn oog weder op gevallen, toen, misschien wel juist omdat mijn oog er weder op gevallen was en mijne hand eene onbewaakte beweging had gemaakt, toen daar een groote vette inktvlek midden op mijn brief lag.

Midden op, glinsterend van genoeg, zwart als de booze geest, rond als het kwade beginsel, waar men geen vat op heeft; en zij keek mij aan, of zij zeggen wilde: "dáár ben ik nu, ik inktvlek, die u tot een hatelijken plukseltrekker zou hebben gemaakt."

"Zeg nu eens wat van me, als gij durft! Kijk, ik heb uw brief bedorven; ik heb bezoedeld en onbruikbaar gemaakt en de bestemming doen verloren gaan van het spierwitte ongeschonden Bath, dat zoo'n mooijen brief ging worden."

En wie zegt u, dat mijn brief mooi zou worden, o inktvlek! Al zijt gij uit hetzelfde kristallen vaasje, waaraan de letters haar ontstaan zouden te danken hebben, daarom weet gij toch nog niets, volstrekt nog niets van de volgorde en den vorm, waarin die letters het papier zouden bedekken. Luister eens, inktvlek, ik weet niet van welke religie of godsdienstbegrippen gij zijt, maar voor zoo lang ge nog zijt, wil ik u eene opmerking maken,

¹ 'Pluksel' is een rubriek met losse stukken en mededeelingen.

die u in uw kortstondig leven te pas zal komen. Al zijt gij ook van dezelfde natuur als het vocht, dat die vaas bevat, meen daarom niet, dat gij oordeelen kunt over al wat uit die vaas geboren wordt. Er zijn menschen, o inktvlek! die meenen op grond van hun verheven oorsprong, dat zij weten wat al en wat niet uit dien oorsprong kan ontstaan. Begrepen, inktvlek?

De inktvlek bewaarde een diep stilzwijgen. Blijkbaar was zij overtuigd – zoo overtuigd als de auteur, die geen antikritiek tegen de kritiek van zijn werk schrijft.

En verbeeldt gij u nu, inktvlek, vervolgde ik, door die laatste gedachte geleid, dat gij eene parodie zijt op de kritiek, op het pluksel? Stelt gij vernietigen van het doel gelijk met de strekking der kritiek? Dan weet gij niet wat kritiek is. Neen 't is geen bezoedelende vlek op den arbeid van anderen geworpen, 't is geen brand- en kenmerk of, zoo ge wilt, soms een stempel van het *warranted*; de kritiek, zoo zij eerlijk, opregt, gemotiveerd en ruiterslijk onderteekend is – is zij dat niet, dan miskent zij hare roeping strekt tot leiding, tot waarschuwing van den auteur. Valt zij wat scherp uit, zij zal er misschien nuttiger door zijn; vraagt het aan de heeren philologen, die elkander in den regel bijna vermoorden en steeds wassen in heerlijkheid. Scherp treft zij, gemoedelijk laat zij geen indruk achter. Zoo ooit de inkt, waarmede gij u zoo dik en vet maakt als de uitgever X, die zijn vermogen grootendeels te danken heeft aan den schrijver Y, die nog altijd voor zijn dagelijksch brood zit te pennen – zoo ooit uw inkt in letteren zich scheidde ...

Maar neen, uw glans taant al en langzamerhand zult gij in uzelfen verdroogen, verdroogen als al wat stof is en niets zal er van u achterblijven dan een inktvlek, een voorheen dikke vette inktvlek, die niet half zooveel waard is als de dunste letter van het blad, dat met uw inkt kon zijn geschreven. Zeven inktvlekken blijven zeven inktvlekken, maar één gedicht van Bilderdijk² leeft eeuwen, eeuwen lang. 't Is de geest, die leven blijft, maar de stof sterft, o inktvlek!

En ik *laat* u verdroogen. Er was een tijd; och 't was zoo'n goede en toch zoo'n rampvolle tijd, dat wij u en uws gelijken opslopten door dunne papierrolletjes. Er waren jongens, die vermaard waren om hun opsloppingsvermogen, die wel tien inktvlekken daags opslopten. Zij leven nog; maar zij zijn geen jongens meer. Zij zijn mannen, maar hun aard is hun bijgebleven, zij hebben de inktvlekken lief; zij staan er bij stil en hun arbeid blijft onvoltooid, terwijl hun buurman zijn werk, ja, met een inktvlek inlevert, maar ten einde toe volbragt. De schooluren des levens zijn kort; werpt het noodlot er een inktvlek op – 't is beter de levenstaak toch te volbrengen dan te tobben en te zwoegen over de zwarte vlek en uw tijd te geven aan het opsloppen, door met moeite gewrochte papierrolletjes.

Er waren er in dien ouden tijd, die bang waren voor inktvlekken; die de pen maar half indoopten en met hunne dunne letters regelmatige, nette bladzijden schreven. Ook zij leven nog en geen inktvlek is op hun levenstaak te ontdekken maar ook geen enkele ferme taal, geen enkele trek, die van durven spreekt er moest eens een inktvlek vallen!

En dan die "Brouille-partout"³, die zijn bijnaam te danken had aan de dozijnen inktvlekken, die door al zijne cahiers gezaaid waren. Hij is doctor geworden en zijne bos-klienten zeggen dat hij driftig is – maar al zijne patienten zeggen dat hij ze durft aanpakken en geneest.

² Willem Bilderdijk (1756-1831) was een Nederlands geschiedkundige, taalkundige, dichter en advocaat.

³ Letterlijk 'alles-verstoorder'. Mogelijk zinspeelt de auteur op de 'cahier de brouillon' of kladschrift dat vroeger in de klas werd gebruikt, waarna je alles zonder fouten of inktvlekken moest overschrijven in het 'netschrift'.

Maar ik ga u verdedigen, inktvlek. En waarom niet? Ik zie er in gemoede geen kwaad in, dat gij in mijn brief blijft liggen; 't is een vooroordeel, niets anders, dat men u zoo uit de hoogte verguist. Het zelfde vooroordeel, waarom velen zich ontzien met mijn vriend Z om te gaan, die een bult heeft. Ik wil niet zeggen, dat ik nu opzettelijk en uitsluitend menschen met bulten tot mijne vertrouwde vrienden zou maken, en mijne conversatie bij voorkeur tot schelen en manken zou bepalen, maar waarom men iemand met een vreeselijk dom gezicht, bijna zoo dom als hij zelf is, zoo hij maar regt van lijf en leden en niet misvormd is, zonder schaamte in elken kring durft inleiden, en waarom men bezwaar maakt met een knap en eerlijk man, die een opgetrokken been heeft, op den Corso⁴ te wandelen, dat is een raadsel, waarvan de oplossing slechts in het vooroordeel kan gelegen zijn.

"En in het schoonheidsgevoel."

Schoonheidsgevoel ! En dat zegt een inktvlek maar 't is waar, in onze zamenleving zijn het juist de inktvlekken, die het meest op de letters hebben aan te merken. Schoonheidsgevoel: zie onze huizen en onze kleederdragt; let op onze gebruiken en instellingen; beschouw onze maatschappelijke gewoonten en onze etiquette, en verklaar mij dan waarom wij, die zoo veel wanstaltigs gedoogen, ons ontzien met een minder welgevormd mensch in het publiek te komen. Moeten wij dan juist met de onschuldige menschen beginnen en zooveel schuldige gewrochten ongestraft dulden?

Neen, ik zal mij niet houden aan dat vooroordeel; ik wil u laten, waar gij zijt. De weleerwaarde, voor wien de brief bestemd was, is toch maar juist een mensch als een ander... Zou hij? Neen, een weleerwaarde is geen mensch als een ander; hij is eene verhevener, eene grootscher figuur in de groep onzer zamenleving. Hij staat hooger; een pedestalletje hebben ze hem gemaakt en als de man het wagen mogt er even af te treden, dan schreeuwt men wraak. Zie mij zoo zwart niet aan, inktvlek; ik zeg geen kwaad van de weleerwaarden. 't Is hunne schuld niet, dat men ze bij hun leven canoniseert. Ik heb er gekend, die, voor dat zij op hunne eerste standplaats waren beroepen, nog veel strenger oordeelden; op hunne eerste standplaats de vergoeding hinderlijk vonden en in vertrouwelijke gesprekken haar afkeurden; op hunne tweede standplaats het zich met onverschilligheid lieten welgevallen; maar op hunne derde standplaats zoo verwend waren, dat zij het eene miskennis moesten achten, als men hen gelijkvloers wilde plaatsen.

Ik weet wel dat het volkenregt zelfs de onschendbaarheid medebrenkt der lakeijen van de secretarissen der ambassade en, voor de beleediging van den groom⁵ des kanseliers, door den vorst voldoening kan gevraagd worden; maar men dient daarom den Vorst nog niet, door zijne dienaren te verheerlijken en ze hooger te plaatsen dan de landszonen.

Maar na deze tirade verzend ik u ook niet, inktvlek! Men zou meenen dat ik de gelijkheid bevorderen wilde door vlekken te werpen. De hemel beware mij voor die snoode dwaasheid. Ik weet wel dat mijnheer AA. – gij ziet inktvlek dat ik volstrekt niet personeel⁶ wil zijn, en daarom zelfs buiten het alphabet om mijne pseudonymen kies; straks begin ik aan AA priem – ik weet wel, zeg ik, dat mijnheer AA., die beneden mijnheer BB. staat en zich tot dezen niet kan verheffen, gedurig en opzettelijk vlekken naar hem gooit, en al worden ze dan nog zoo netjes en zorgvuldig geradeerd⁷, zij blijven toch altijd zichtbaar, en 't publiek, dat niet eens begrijpt wat BB. geschreven heeft, ziet toch altijd de vlek; en zelfs zij, die volstrekt niet lezen kunnen, gewagen van de vlek die zijn stuk ontsiert.

⁴ Rijlaan of hoofdstraat.

⁵ Stalknecht.

⁶ Persoonlijk.

⁷ Raderen = tekst of vlekken van het papier afschrappen.

Daarom inktvlek zal ik u ook niet raderen. Ik houd niet van ratures. Toen ik een jongen was, maakten wij er wel eens een wedstrijd van, wie het leelijkste woord in zijn thema durfde zetten. En dan waren er dappere jongens, die midden in een zin: "lorsque Charles Quint" – Charles Quint⁸ is een thema held – schreven: *meester die of die is een gek*. Maar als dan de thema werd ingeleverd waren de woorden geradeerd en men las er het vervolg der geschiedenis van Charles Quint. Ik weet wel, wij maken geen thema's meer met leelijke woorden, maar dat neemt niet weg, dat ik ratures nog altijd wantrouw.

Verschrijven en dwalen is menscheijk, maak dan maar eene eerlijke doorhaling; waarom niet eerlijk uit gekomen voor de fout die men hersteld heeft?

Ik wil dus ook u niet naderen, inktvlek! Zoo men al overtuigd werd dat de rature niet strekte om een woord te verbergen, waarover men zich schaamt of, zachtst genomen, eene onwaarheid hier denk ik niet aan de bewering dat onze ondermeester⁹ een gek was – men zou dan toch uit de rature zien, dat er een inktvlek geweest was, en ik zie waarlijk geen grond waarom men aan eene rature de voorkeur zou geven boven een vlek. 't Doet mij denken aan dien goeden armen CC., die, als hij bij mij is, altijd de duim van zijn linker hand boven zijn vestzak houdt, om den winkelhaak¹⁰ te verbergen, die aan dat kleedingstuk te beurt viel. Ik zie veel liever een winkelhaak, hoe slecht ook hersteld, dan die gemanierde houding. DD. houdt altijd de hand op zijn rug om zijn hoogen schouder te verbergen, en EE. beweert steeds door drukte zijne brieven te moeten afbreken, omdat hij niets meer weet te schrijven. Neen dan is een royale inktvlek beter, waarvoor men openhartig uitkomt. *Le remède est pire que le mal!*¹¹ Zoo'n viesch uitkrapseltje met sandarak¹², waarop de letters toch uitdijen of onleesbaar zijn, is grooter smet dan de erkende inktvlek, buiten schuld aan de pen ontsnapt.

Wie weet of het nog niet eens mode wordt brieven met inktvlekken te schrijven!

't Is immers wel mode geweest om mouches op het gezigt te plakken; 't is immers wel mode om crinolines te dragen. Even goed kunnen wij 't ons voorstellen dat eene fransche vorstin, een brief schrijvende aan haar minnaar, daarop een inktvlek vallen laat en dan langzamerhand geen brief meer bon ton zal zijn, indien er niet eveneens een inktvlek op te vinden is. Dan zal men *lettres tachées et non tachées*¹³ verkoopen en de eerste zullen er uitzien als de brieven in blanco van FF. wiens naamteekening magtig veel overeenkomst heeft met een inktvlek. Ik ben overtuigd dat hij voor zijne handteekening alleen driemaal meer inkt gebruikt dan ds. GG. voor de langste zijner preêken. De booze wereld zegt zelfs dat dominus GG. drie maanden lang een ledigen inktpot vóór zich had en toch geregeld al zijne beurten vervulde. Maar dát is laster, even als het laster is dat zijn vriend dr. HH. een inktkoker daags voor zijne recepten gebruikt en toch al zijne patienten verliest, hetzij door den dood of omdat zij een anderen geneesheer kiezen. Op die wijze breekt hij met al zijne relatien – behalve met zijn apotheker.

Bewaren wil ik u, inktvlek, als het somber monument ter herinnering aan een gedachtenloos oogenblik. En nu zou ik moraliserend-melancholisch kunnen worden, als ik naging hoeveel inktvlekken onbedachtzame oogenblikken al geworpen hebben op het witte blad des levens... Als ik er ooit toe kom om het albumblad in te vullen van II. ik geloof dat ik

⁸ Keizer Karel de Vijfde.

⁹ Meester van lagere rang die onder het hoofd van de school werkt.

¹⁰ Scheur in een kledingstuk in de vorm van een winkelhaak.

¹¹ De remedie is erger dan de ziekte of het middel is erger dan de kwaal.

¹² Sandrak: hars gebruikt om een plek waar met inkt geschreven tekst was weggeschraapt weer beschrijfbaar te maken.

¹³ Gevlekte en niet gevlekte brieven.

er een inktvlek op werpen zal ter gedachtenis aan de onzalige ure, dat wij vrienden werden en de wedstrijd begon tusschen onze vrouwen. Ik heb te huis nooit zulke fijne soupés¹⁴ bijgewoond als wanneer mijne vrouw "familiaar" de II.'s een avondje vroeg, maar telkens werden zij overtroffen door de II.'s als zij ons weder familiaar een avondje vroegen. Gelukkig woont de man nu verre van mij, maar er zouden heel wat inktvlekken zijn te formeren van de cijfers der nota's, die zijne kennismaking mij bezorgde. Och dat zij te herleiden waren! maar zoo min als het mogelijk is van een inktvlek letters te maken, zoo onmogelijk is het ook de letters tot een inktvlek terug te brengen.

En toch welk eene weldaad ware het geweest voor de beschaafde wereld als de gedichten van KK. maar weêr tot een inktvlek waren zamengevloeid, en voor den braven man zelf ook; hij heeft er nog meer berouw van dan onze groote professor LL., toen deze die brochure schreef, die bestreden en verguisd en geplukt werd door allen en vele anderen, en die hem, toen hij haar fatsoenshalve wilde verdedigen, op een terrein bragt, waarop hij thans nog staat en dat verre van zijn wettig grondgebied is. Kon hij het thans nog maar als een inktvlek doen doorgaan! Maar 't ging hem als den knaap, die de vlek wilde raderen en een gat maakte, zoodat hij de keerzijde ook bedierf. Die arme jongen en die arme professor!

Inktvlek gij zijt verdroogd en onuitwischbaar en onopslorpbaar geworden.

Ik weet niets met u te beginnen – zoo als Z. E.¹⁵ de minister van *** tot den domsten zijner neven zeide, dien hij toen maar eene dringende aanbeveling aan een zijner vrienden gaf, waarop gezegde domste neef door gemelden vriend des ministers oogenblikkelijk eene uitstekende betrekking kreeg.

Inktvlek, ik wil dat voorbeeld volgen. Ik kan niets met u aanvangen – ik zend u daarom met dringende aanbeveling aan mijn vriend Keller¹⁶; ik hoop dat hij zich ook uwer ontfermen zal.

Ik moet er hem evenwel bijzeggen, dat de minister later zijn aanbevelingsbrief negeerde. Ook ik zou het vaderschap van mijne inktvlek negeren, want 't zou ook in de oogen van sommigen slechts een inktvlek zijn, en in hun oog zou ik niet gaarne bekend staan als

DE VADER VAN DE INKTVLEK.*

*Onder dankbetuiging voor zijne medewerking beloof ik den geachten inzender volstrekte geheimhouding van zijn naam.

Gerard Keller.

A PROPOS VAN EEN INKTVLEK.

„In de laatste maanden verscheen de *Tijdstroom* steeds met een *inktvlek* op den omslag.” . . .

Zoo ver was ik met het pluksel, dat ik voornemens was bij de redactie van dat tijdschrift in te zenden, maar ik zocht te vergeefs eene *pointe* en, ofschoon niet tot de redactie behoorende en haar beginsel ten opzichte van het pluksel niet kennende, meende ik toch, dat eene *pointe* een vereischte was voor de mededeelingen, onder die rubriek opgenomen.

De aanhef bleef dus onvoltooid op mijne schrijftafel liggen en dagelijks viel mijn oog op:

„In de laatste maanden verscheen de *Tijdstroom* steeds met een *inktvlek* op den omslag.”

¹⁴ Bedoeld is 'souper' of avondeten.

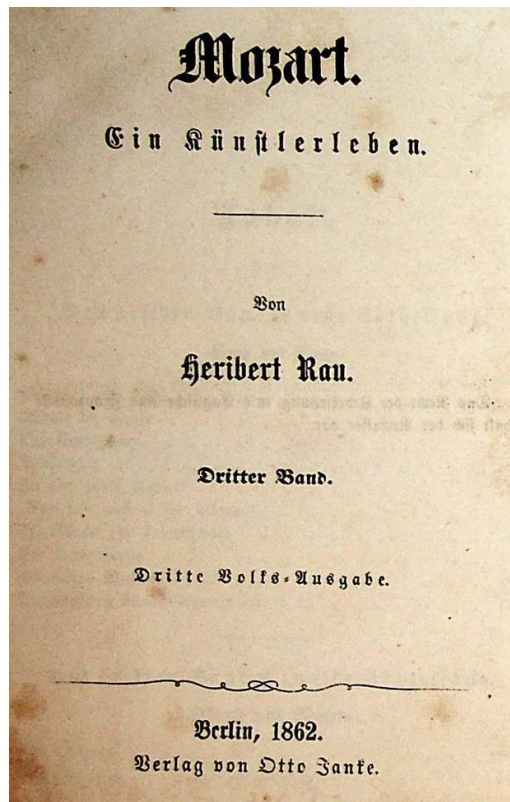
¹⁵ Zijne Excellentie.

¹⁶ Gerard Keller (1829-1899), de hoofdredacteur van het tijdschrift *De Tijdstroom*, die de eindnoot ondertekent maar vermoedelijk zelf de auteur is.

DE HOOPVOLLE INKTVLAK

Heribert Rau

Heribert Rau, 'De hoopvolle inktvlak' in *Nieuw Amsterdamsch handels- en effectenblad*, 27 maart 1861 (feuilleton over Mozart nr 84). Verscheen als boek: *Mozart – Een geschiedkundige roman* (Amsterdam, P.D. van Es, 1861), vertaling van *Mozart – Ein Künstlerleben* (Frankfurt, 1858). In dit fragment ten huize Mozart in Salzburg is de gast graaf Ernst Johann Herberstein, die kort tevoren aanwezig was bij een optreden van het 'wonderkind'. De anecdote is gebaseerd op het verhaal van muzikant en vriend des huizes Johann Andreas Schachtner die er in 1761 getuige van was en niet graaf Herberstein (William Stafford, *The Mozart Myths*. Stanford University Press, 1991 p 112).

De avondzon wierp juist hare vriendelijke stralen in de zindelijke, zorgvuldig opgeruimde kamers, toen de kleine Mozart naar de schrijftafel van zijn vader sloop. Moeder en zuster waren in het belendend vertrek bezig en alles was stil en rustig; alleen de kanarievogel kweelde van tijd tot tijd zyn luiden afscheidsgroet aan de zon.

Maar waren het de avondlijke slagschaduw, was het eene bijzondere opgewektheid, die aan de gelaatstrekken van den knaap thans eene eigenaardige uitdrukking gaf? Op een stoel geknield, met het eene armpje op de schrijftafel des vaders leunende, het hoofdje op zijne hand steunende, zag hij strak en peinzend voor zich heen. En toch moest een koen denkbeeld dit kleine menschenlijke brein bezig houden, want de nu eens schitterende, dan weder verdoovende blikken verkondigden ontegenzeggelijk de inspanning eener geesteswerkzaamheid. Daarbij bewogen zich zijne lippen schier onmerkbaar en van tijd tot tijd duidde de toon eener teedere, kinderlijke stem aan, dat hiernaar melodiën, die nog onbepaald voor den geest zweefden, werd gezocht.

Eensklaps begonnen 's knaapjens trekken gelijk een bliksemschicht te schitteren. Schielijk greep de kleine naar een op de tafel liggend blad muziekpapier, nam eene pen, doopte haar in het inktvat en begon noten te schrijven.

Maar, o jammer! o ongeluk! in zijne heilige geestdrift had hij de pen te diep in de inkt gestoken, en reeds de derde noot verdween onder eene vervaarlijke inktvlak.

Wolfgangerl scheen zich echter weinig daarom te bekreunen. Zonder zich te laten storen, wreef hij met de vlakke hand er over heen, zoodat er een groote donker grijze langwerpige vlak werd gevormd; op zijne denkbeelden echter had dit niet den minsten invloed; allengs word het papier met noten bedekt; de ijver des kinds klom, maar ook de inktvlakken namen in aantal toe, en daar deze allen, even als de eerste, met de vlakke, thans ook geheel door inkt besmeerde, hand werden uitgewischt, kan men zich ligtelijk verbeelden, hoe het muziekpapier er uitzag. Figuurlijk kon het zeer wèl 'de Zwarte Zee' voorstellen.

En toch liet de kleine, ofschoon hij van gramschap over de vlakken bitter weende, zich niet van zijn stuk brengen. De zilte tranen vermengden zich met de zwarte inktdruppels. Het doet er niet toe; de kleine onverbiddelijke hand veegt ook deze weg en schrijft al meer en meer noten, die inderdaad dikwijls schier onleesbaar waren; maar zij staan er toch en... thans wordt de deur geopend, en de onderkapelmeester, vergezeld door graaf Herberstein, treedt binnen.

De kleine schrijver hoort hen niet; hij broemt eene melodie — hij schrijft — streept door — schrijft weder — laat op nieuw een vlak vallen — en thans — thans laat hij een vreugdekreet hooren en werpt de pen uit de van boven tot onder zwarte vingertjes.

Eensklaps luidde het: "Wat voert gij toch uit, Wolfgangerl?"

De knaap ziet om; en terwijl hij zijn vader met den vreemden heer ontwaart, roept hij op blijden toon en met vonkelende oogen: "Papa! een piano-concert; — het eerste gedeelte staat er reeds!"

De oude Mozart en Herberstein zien elkander glimlachend aan; de vader echter zeide schertsend: "Laat eens zien; het zal wat fraais wezen!"

Doch de knaap trekt het papier terug en antwoordt met vuur: "Neen, neen! het is nog niet af!"

Vader Mozart houdt aan en de knaap geeft eindelijk het papier over. Een luid gelach van de twee mannen weergalmt door het vertrek, want het blad zag er inderdaad met al zijne vlakken en hanepooten al zeer zonderling uit.

Maar hoe? Waarom staakt de vader eensklaps zijn lagchen en ziet hij met de uitdrukking van klimmende verbazing naar de noten? Waarom worden zijne oogen in eens met tranen gevuld? Tranen van vreugde, van bewondering, van verrukking? Waarom?

"Zie slechts! zie slechts! mijnheer de graaf!" roept hij thans den vriend toe, terwijl het blad in zijne hand siddert, "zie slechts, hoe juist en naar de regelen alles gezet is; men kan er echter geen gebruik van maken, omdat het zoo buitengewoon moeilijk is.

"Daarvoor is het ook een concert!" roept hier de kleine componist in verblijvend zelfbewustzijn, "men moet zich zoolang oefenen, totdat men het er uithaalt. Zie maar, zoo moet het gaan."

En Wolfgang sprong naar de piano en begon te spelen. Wel is waar, gelukten hem de moeilijkste passages niet dadelijk; maar hij bragt ten minste zoo veel voor den dag, dat zijne toehoorders, waarbij zich inmiddels ook zijne moeder en zijne zuster hadden gevoegd, konden zien, wat hij eigenlijk wilde.

Het concert was zonder fout en voor een geheel orkest geschreven.

Geruimen tijd stonden allen sprakeloos van verbazing; eindelijk trok vader Mozart het kind naar zich toe, drukte het aan zijne borst, kuste het en riep: "Wolfgang! gij wordt een groot man!"

Heribert Rau (1813-1876) was een Duitse priester en schrijver.

EEN INKTVLEK
Alexander von Roberts

SALON-BIBLIOTHEEK.

Novellen

en

Kleine Verhalen.

1e BUNDEL.

(Nos. 1-24, 1e Jaargang, 1889-90.)

STOOMDRUKKERIJ HOLDERT & CO.
AMSTERDAM.

'Een inktvlek' in *Novellen en kleine verhalen* (Amsterdam, Holdert, 1889) p 4-7; vertaling uit het Duits: 'Ein Tintenfleck' in *Es und Anderes* (1890); verscheen eerst als feuilleton in *De nieuwe vorstenlanden* 28 & 30 mei 1884. Alexander von Roberts (1845-1896) was een Duitse legerofficier en schrijver.

Wij waren aan het kibbelen geraakt – en waarover? Over een bagatel, over een bespottelijk bagatel ... over een inktvlek.

Dat was zoo gekomen. Ik zat in mijn kamer te werken en was geheel in mijn arbeid verdiept. Wel tien minuten had ik de pen in de hand gehouden, zonder een letter op het papier te brengen, in tweestrijd over de beste wijze om aan mijn gedachten uitdrukking te geven. Plotseling kreeg ik licht – ik had de gewenschte zinwending gevonden, haastig de pen in de inkt gedoopt en was daarmede het geduldig wachtend papier genaderd, toen ik mijn hand voelde vastgrijpen door een zacht, warm handje en ... Mijn lief, klein wijfje was op haar zachte muiltjes stilletjes de kamer binnengewipt en stond achter mij, zonder dat ik er iets van bemerkte had. Haar warmen adem gleed langs mijn voorhoofd en ik voelde den kalmen polsslag van haar fijne hand. "Beste meid", zeide ik – meer niets, en ik had het vriendelijk genoeg gezegd, al was daarin misschien een zweem van ongeduld niet te miskennen geweest. Zij scheen dit laatste echter niet te hebben opgemerkt, en niet te begrijpen, dat dit "beste meid", op dit oogenblik, eigenlijk beteekenen moest: "Wijfjelief, ik heb mijn tijd zoo hoog noodig straks, ja straks moogt ge alles met mij doen, wat gij wilt." Zij scheen die beteekenis dus niet gevat te hebben, want langzaam daalde haar kopje, zij zocht met haar frisch mondje de ware plaats op en drukte mij een van die hartelijke, innige kussen op de lippen, zooals alleen een jong vrouwtje die geven kan.

Toen zij zich weer oprichtte, schrikte ze onwillekeurig en een zacht "o hemel!" ontsnapte haar, toen zij, midden op het witte vel papier, een groote, ronde, glimmend-zwarte inktvlek gewaar werd.

"Dat komt er nu van" kon ik niet weerhouden zachtjes te mompelen.

"Nu, wees maar niet knorrig, Arthur," vleide zij, terwijl zij haar hand zachtjes door mijn haren liet glijden. "Ik zal het voor je overschrijven, alles hoor, als het zijn moet. En je weet wel, als ik mijn best doe, kan ik bijna even mooi schrijven als jij... Maar wat is het toch, Arthur, waaraan ben je bezig?"

Ik was een tiran, een onmens! Ik haalde de schouders op, keek eens naar de inktvlek en sprak toen: "Och Helene, daar begrijp je toch niets van."

Langzaam werd een klein handje uit de mijne getrokken, en, zonder een woord te spreken, verdween mijn klein vrouwtje; toen ik omzag, was ze weg.

Daar zat ik nu, turende op de inktvlek, en de inktvlek keek mij met haar groot, glinsterend oog uitdagend aan, alsof zij mij uitlachte. Ik was mijn inleiding, waarover ik zoolang had zitten peinzen, glad kwijt; mijn gedachten waren dan hier, dan daar; ik kon ze niet verzamelen en bleef gestadig het langzaam verdroogend inktvlekje aanstaren. Zóó ging het niet; ik stond op en zocht mijn vrouw in haar kamer op. Daar stond zij aan de tafel, rechtop, met den rug naar de deur gekeerd en onbewegelijk, ofschoon zij mij zeer goed hoorde komen. Haar hoofd was over een breiwerkje gebogen, waarmede zij ijverig bezig scheen te zijn.

Ik trad op haar toe en ging dicht naast haar staan. Geen spier verroerde op haar licht blozend gezichtje, geen beweging in de lange, zijden wimpers, alleen haar vingers bleven driftig bezig, al sneller en sneller, zoodat de wolkluwen als bezeten kersbruine patroon van het vloerkleed danste.

Zoo stormachtig ziet het ook daarbinnen uit, dacht ik en wilde mijn arm om haar hals leggen, op gevaar af van de geplooidde stuartkraag¹⁷, die haar zoo goed stond, te pletten, toen een, met een half bevend stemmetje uitgesproken: "Arthur, houd mij toch niet op!" mij weerhield. Ten overvloede herhaalde zij nog eens haar gezegde, iets luider en vaster, en ik, ... nu ... ik mompelde "zooals ge wilt," en keerde weer naar mijn inktvlek terug.

Die boosaardige, afschuwelijke inktvlek, dat nare ding! Tot tweemaal toe had ik haar met zand willen bedekken doch neen. Het klinkt kinderachtig, wanneer ik beken, dat ik haar op veel vreeselijker manier uit de wereld meende te moeten maken. Zij toch immers was de schuld, dat reeds op de eerste bladzijde van ons pas begonnen huwelijksboek, op die liefelijke bladzijde, die zoo heerlijk schoon was aangevangen, een leelijke, hatelijke vlek geworpen was – wel is waar geen vlek van blijvenden aard, doch op de eerste bladzijde, op de meest in 't oog loopende.

Ik greep een boek en verbeeldde mij dat ik las, maar ik las niet, want tusschen de regels dansten louter kleine inktvlekjes lustig op en neer. Ik nam een ander boek, en las op elken regel, heel duidelijk: "Onverstandig! Dwaas! Dwaas! Onverstandig!" Hetzelfde las ik in nog twee andere boeken, in het Italiaansch, in het Fransch, altijd door: "Onverstandig! Dwaas! Dwaas! Onverstandig!"

Hm: dacht ik, dan moet het toch wel waar zijn, anders zou het daar niet in drie verschillende talen gedrukt staan. Maar ik bleef zitten en luisterde. Elk geluid, dat mij anders onopgemerkt voorbijging, had nu waarde voor mij, van het klagende miauwen der poes, tot het praten der dienstmeiden in de keuken toe. In háár kamer geen geluid. Eens slechts hoorde ik het kanarievogeltje in zijn kooitje onrustig rondfladderen.

In onze kleine gezellige huiskamer werd het theegoed klaargezet; ik hoorde het gerinkel van de kopjes en schoteltjes en daartusschen het geroep van de Schwarzwalders klok¹⁸, die tot achtmaal toe haar, "Koekkoek! Koekkoek!" liet hooren. Het gekoekkoek van den Schwarzwalders klonk mij als louter spot in de ooren, en nog duidelijker dan daareven las ik: "Onverstandig! Dwaas!" enz. Ik schoof ongeduldig op mijn stoel heen en weer, want de achtste roep was voorbijgegaan, zonder dat het mij zoo goed bekende lieve stemmetje zijn: "Arthur, kom je theedrinken!" had laten hooren. Ik keek naar de deur, doch die bleef dicht.

Wat zoo'n inktvlek toch niet doen kan! Eensklaps hoorde ik hoe mijn kleine vrouw zich aan haar piano zette en in de toetsen greep. "Die Thräne"¹⁹ zong zij met haar fijn, welluidend stemmetje, doch slechts één koeplet en toen ging het van het een op het ander. Huppelende Strauszes²⁰ smolten in één met passages van meer ernstigen aard, om weer door andere akkoorden verdrongen te worden. Zij had reeds lang opgehouden te zingen en nu zweeg ook de piano.

¹⁷ Grote opstaande kraag

¹⁸ Koekoeksklok uit het Zwarte Woud.

¹⁹ Populair lied van Otto Nicolai (1810-1849).

²⁰ Vermoedelijk verwijzend naar de Weense componist Johann Strauss (1825-1899).

Dat werd mij toch te kras; ik sprong op en trad de huiskamer binnen. Op de tafel stond het theeservies, doch de bouilloir²¹ was stom en zong haar liedje niet; het lampje was niet aangestoken! Ik erbarmde mij over het arme ding, dat toch zeker geen schuld had aan onze misère, en stak het pitje aan. Het wilde niet lukken; zelfs de bouilloir was slecht gemutst.

"Helene," riep ik eindelijk, terwijl ik de deur harer kamer opende. Geen antwoord. Helene, de bouilloir is niet in orde, hoor je me niet?" Zij bewoog zich niet, doch iets glinsterends in haar oogen noodzaakte haar om zich meer voorover te buigen tot de toetsen, die sinds lang geen geluid meer gaven.

"Vrouw!" herhaalde ik nog eens, luider en scherper – niet "vrouwtje!" of "wijfje!" Ik geloof, dat zij alles liever zou gehoord hebben, dan dit korte, prozaïsche "vrouw!" Haar vingers gleden van de toetsen en zij brak in een hevig, zenuwachtig snikken los.

Ik wil gaarne bekennen, dat ik niet bestand ben tegen vrouwen tranen en het minst van alle tegen die mijner Helene.

Ik had haar nog nooit zien weenen ... ja toch, eens, toen wij in dat nette, gezellige koepeetje wegreden van het huis harer ouders, waar talrijke gasten vereenigd waren en champagne en muziek nog in volle gloria waren, om met ons beidjes alleen, de groote, schoone, lachende wereld binnen te rollen; toen waren het tranen van geluk geweest, en nu – ge gelooft het niet heeren, totdat ge het zelf ondervonden zult hebben, hoe sterk, hoe machtig vrouwen tranen kunnen zijn!

"Maar Helene, kind, wat scheelt er toch aan?" riep ik uit. Zij snikte krampachtig en droevig en dit snikken was de tolk van datgene, wat haar jong hartje in die twee lange uren had moeten verduren.

Of ik dan dacht, dat zij lust had om te komen theedrinken, nu lust had! Wat ik dan toch wel dacht? O, God, zóó ongelukkig was ze nog nooit in haar leven geweest en waarom? Om een inktvlek. Ik was strenger nog dan haar schrijfmeester ooit geweest was, dan alle schrijfmeesters op de wereld ooit zouden kunnen zijn, die zouden... "Zie je, Arthur, dat had ik niet verwacht. O al had je duizend inktvlekken... honderdduizend! ... dan zou ik nog geen woord gezegd hebben! ... Is een kus je dan niet meer waard, dan een inktvlek, Arthur?"

Lachend legde ik mijn arm om haar leest. "Maar vrouwtje – lief vrouwtje" en, ik trok zachtjes de handen weg, die zij voor de oogen hield en hief langzaam het treurende hoofdje op. Zij keek mij aan, maar zoo zielsbedroefd, zoo ... "Zie je Arthur", bracht zij bevend uit, "als ik je niet meer aan mijn hart mag drukken, zoo dikwijls ik wil ... zooveel ik wil ..."

"Dat mag je, mijn schat!" riep ik, "en ... en ... nu? ... en? ..."

Toen die plaaggeest, de Schwarzwalders klok, zoo hard zij kon en zoo plagerig ook, haar negen "koek-koek's" liet hooren, stonden wij in mijn studeerkamer, arm in arm, voor de geopende kacheldeur. Uit de wereld zou zij, die onverlaat, die ... inktvlek! Mijn vrouwtje was er niet van af te brengen; zij (de vlek) moest en zij zou verbrand worden.

En daar lag het nu, het vel papier, met de groote zwarte mop in het midden, op de kolen, en scheen nog volstrekt niet te vermoeden welk lot het verbeidde. Wij wachtten vol ongeduld; eindelijk begon het papier te smeulen en ... hè! hoe lustig schoten de vlammen om het blad op. Helene klapte van plezier in de handen.

De laatste vlam was gestorven, het laatste vonkje gedoofd en nog stonden wij daar voor de kacheldeur. "Zoo'n inktvlek!" zeide zij ten laatste. "Ja, zoo'n inktvlek!" bevestigde ik.

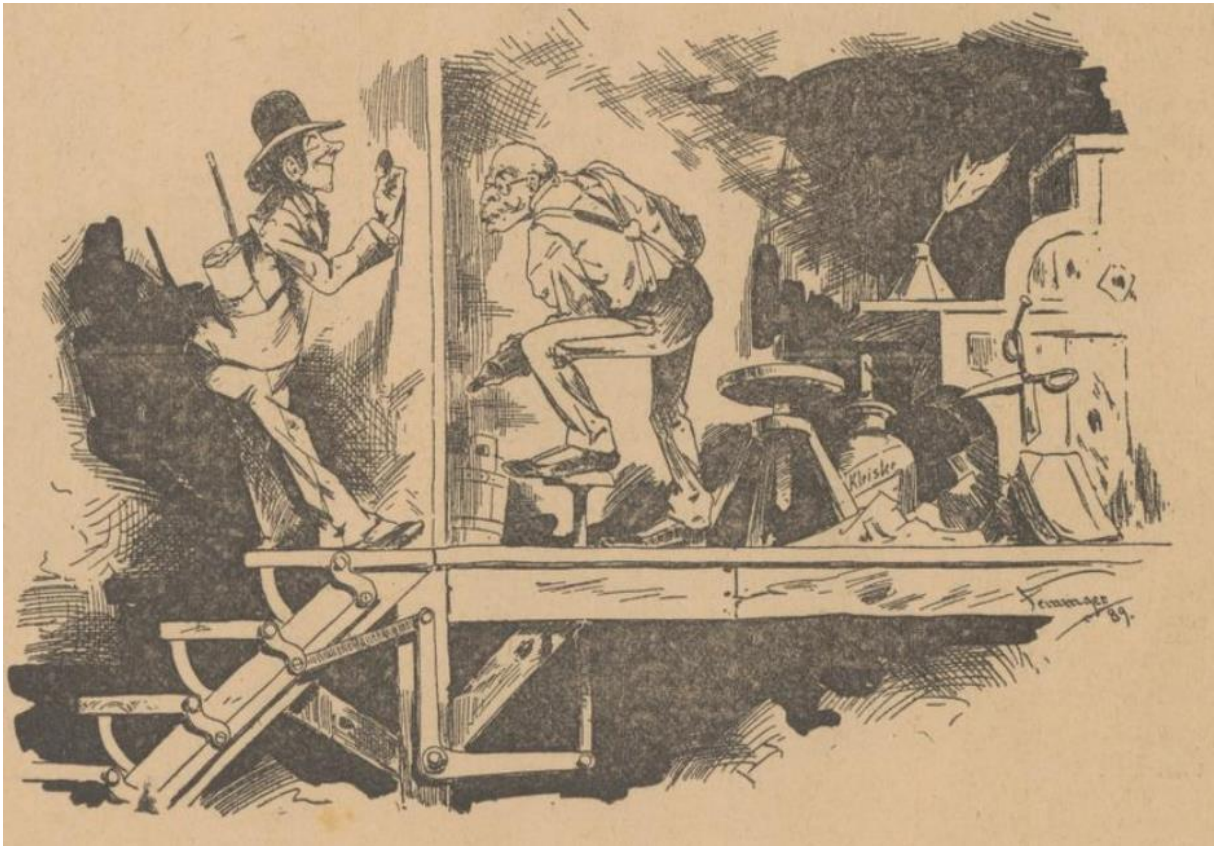
En dat de geleerde heeren boven ons, in mijn bibliotheek, die mij reeds een uur geleden zoo duidelijk hun meening gezegd hadden, nu nog luider riepen: "Onverstandig! Dwaas!", bij het zien van ons beiden voor de kacheldeur, daaraan dachten wij niet.

En dat was goed ook!

²¹ Waterkoker.

DE WRAAK VAN HET PAPIER (EEN SPROOKJE)

Haagsche Courant 6 oktober 1890

Heel ver achter in 't 'Verre Westen', waar de vossen elkander goeden-nacht zeggen en de apen broederschap drinken, lag op een oude, wankelende schrijftafel een hoop zacht, wit papier; daarnaast stond een halfgevolle inktkoker, wiens donkere, troebele stroomen door een schuin naar binnen vallende zonnestraal werden beschenen.

Rondom over de tafel verspreid lagen pennen, die niet meer den glans en bekoring der nieuwhed bezaten. In de kleine kamer zag het er in de hoogste mate wanordelijk en ongezellig uit, — daaraan merkt ieder reeds dat het de werkplaats eens dichters was.

— Gij zult zien, zei het papier tot den inkt en de pen, — vandaag begint hij weer mijn smettelooze reinheid door zijn hanepooten te bederven. Hij heeft weer een paar dagen niets te eten gehad, en als hij hongerig is, begint zijn fantasie te werken. Hij schrijft dan den onzin, dien men gedichten noemt.

— Het is een schandaal! antwoordde de pen, — maar gij zult zien, dat ik mij daartoe niet leen; ik zal gaan haken.

— Wat moeten we doen! meende de inkt, — ik moet het dulden; want hij zit eigenlijk nog dieper in de ellende dan hij de pen in mij steekt.

Daar begon het te kraken op de invalide canapé, en een gestalte met lange haren, lange armen en lange beenen verhief zich en liep naar de schrijftafel. Dat was natuurlijk de dichter in eigen persoon. Hij greep een pen en doopte die in den inktpot.

De arme inkt zocht te ontvluchten en viel als een groote klad op het papier. Maar wat hielp dat? De dichter doopte nogmaals in, en wat heeft zich ooit een rechte dichter om een onzalige inktvlak bekommerd?

De arbeid begon. Het papier steunde en zuchtte als leed het hevige smart; want wie laat zich gaarne van boven tot beneden met den grootsten onzin besmeren?

De pen knarste in machteloze woede; maar de woedende dichter liet zich daardoor niet storen, en regel bij regel werd geboren onder zijn scheppende hand.

'Des levens idealen'

Zoo luidde het opschrift van het gedicht, waartegen zich zelfs het onnoozele papier verzette. Daar krastte de pen weer en vloog door het papier heen. Een regen van kleine inkt-asteroiden bedekte de onbewolkte lucht.

— Duizend d! vloekte de poëet, die juist aan een buitengewoon teeder moment was gekomen; en daarna dichtte hij met de grootst mogelijke bezieling verder.

Eindelijk was het meesterwerk gereed, en de honger des scheppenden kunstenaars tevens ten top gestegen. Nu haalde hij zijn jas voor den dag; want natuurlijk had hij in zijn hemdsmouwen gedicht; — hij opende de kamerdeur, om ruimte te krijgen voor het maken van zijn toilet. Hij kleepte zich in de puntjes.

Wij behoeven niet te vertellen, dat hij met zijn schoon poëtisch kunstwerk naar verscheiden redactiën toog, maar nergens een afnemer vond. Toen besloot hij, zijn manuscript ook bij de 'Revolver' aan te bieden, ofschoon de redacteur van dat blad wegens zijn slimheid algemeen gevreesd was, en ofschoon de 'Idealen des levens' en de strekking van het blad volkomen heterogene begrippen waren;... doch wat beproeft een hongerig dichter niet!

Evenwel, ofschoon de wanhopige muzendenaar vastbesloten was, den redacteur zelf het pistool op de borst te zetten, en niet eerder heen te gaan, voor hij minstens een dollar voor een middagmaal bekomen had, was de ander hem toch nog de baas. Hij werd letterlijk in zijn huisvrede bedreigd door jonge literatoren van dat slag en kon slechts met moeite van hen afkomen.

Daarom had hij zeer vernuftige verdedigingswerken geconstrueerd, en het redactie-bureau in een soort van vesting herschapen, die bijna onneembaar was.

Toen onze dichter, aan wien hij reeds lang meer in het bijzonder het land had, met zijn onsterfelijke liederen verscheen, was een enkele trap op den grond voldoende om hem tot een spoedigen aftocht te noodzaken.

Daar stond hij nu met zijn idealen, honger in de maag en vertwijfeling in zijn fijn bewerkte ziel! Toen echter vatte hij een koe besluit: hij liet zijn beschreven bladen heenvliegen op den adem der winden, greep naar zijn horloge, dat hij tot dusver geheel vergeten had te verkoopen, en liep naar een pandjes-huis.

Dadelijk daarna vinden wij het arme, met inkt bemorste papier, dat het rampzalige gedicht droeg, in een kaashandel terug, bestemd tot de omhulling van het geurige zuivelprodukt.

Een man met lange haren, armen en beenen kwam uit een pandjeshuis en liet in zijn hand twee geldstukken tegen elkaar rammelen. Nu schreed hij statig op den kaashandel toe en kreeg een homp goudglanzende kaas, gewikkeld in een beschreven blad papier. Het bevatte het onsterfelijke werk.

Met nieuwsgierigen blik bekeek hij de pas gekochte schat en snelde haastig naar huis, waar hij het smakelijk ontbijt op de eenige vrije plaats, de schrijftafel, neerlegde. — Ha, zijt gij het? zei de inkt, en de verroeste pen werd blij en sprak: — Wees hartelijk welkom! maar bah! Wat hebt ge een vreemd odeurtje meegenomen !

— Wacht maar, zei het papier, — het uur der wrake heeft geslagen. Ik zal mijn broeders, de andere vellen, voor goed van het dichtende monster bevrijden.

Intusschen kwam de dichter met een kadetje en een mes. Toen hij de kaas ontwikkelde, merkte hij niet, dat het gedicht op de geurige lekkernij was afgedrukt, en hij slikte het van begin tot eind, nauw verbonden met de kaas. Het spreekt vanzelf, dat de maag den krassen onzin niet kon verdragen. Hij werd ziek, heel ziek, en slechts zijn taaie, door hongerlijden geharde natuur redde hem van het uiterste.

Hij werd na zijn herstelling kellner en verdiende veel geld. Als hij echter soms weer aan dichten dacht, kreeg hij een rilling en zei: — Het dichten zit mij in de maag!

En sedert bleef het papier van zijn brutale aanrandingen verschoond.

Hierbij passend nog dit citaat uit Louise Stratenus, 'De geschiedenis eener pen' in *Novellen* (Breda, P.B. Nieuwenhuys, 1878) p 79:

Gij allen, die in drift ontsteekt bij het zien van hetgeen gij, uit de hoogte uwer waardigheid, een **inktvlek** noemt, weet gij dan niet dat het is dat wij arme pennen over u weenen?

EEN INKTVLEK

Rotterdamsch Nieuwsblad, 8 februari 1894

Het is een eenvoudige, een gewone geschiedenis, bijna geen geschiedenis, die ik eens met een inktvlek aan de hand gehad heb.

Ik was vier-en-twintig jaar, naar 't schijnt bezat ik een knap uiterlijk, niet mooier of leelijker althans dan dat van een ander en ik was dol verliefd op Lucie, een actrice van den derden rang, die zoowel op het tooneel als daar buiten altijd de coquette speelde.

Wie heeft in zijn leven niet een Lucie gehad...?

Ik was wat men noemt een gelukkig sterveling, toen wij op een goeden dag twist kregen en ik, ondanks de dwaasheden, die ik om haar begaan had, door de schoone zonder vorm van proces op straat werd gezet.

Hoewel mijn hart gebroken was, wilde ik daarvan niets laten blijken en al mijn aangeboren fierheid te hulp roepend, slaagde ik er in, een kalmte te veinzen, die niets deed vermoeden; ja ik ging zelfs verder; om een volmaakte onverschilligheid te toonen, nam ik het besluit, voor een paar dagen uit de stad te gaan. Nauwelijks was dat plan bij mij tot rijpheid gekomen of ik dacht aan het huis mijner grootmoeder, waar sedert lang een kamer voor mij in gereedheid was gebracht. Ik verwachtte van het reisje werkelijk niet anders dan dat het Lucie tot andere gedachten zou brengen, en ik was er van overtuigd, dat ik, na een afwezigheid van twee of drie dagen, wel een klein geparfumeerd briefje zou ontvangen, waarin zij mij zou vragen terug te keeren.

Ik had niemand van mijn komst verwittigd, zoodat ik op een goeden avond, – terwijl de familie aan tafel was – het oude patriarchale huis binnentredend, als uit de lucht kwam vallen.

Ik waag het niet u aller verrassing, aller vreugd te schetsen.

Mijn grootmoeder, mijn tantes, de oude bedienden, zelfs mijn nichten (van welke de jongste door de kamer kroop en de oudste Betsy pas een paar maanden in de lange kleeren was) allen waren geagiteerd en haastten zich het mij zoo aangenaam en gezellig mogelijk te maken.

Als om strijd omringde elk mij met de eene of andere attentie en sprak men mij toe; o! inderdaad, indien ik geen Lucie had achtergelaten, zou ik dat alles charmant hebben gevonden....

De eerste dagen ging er voor mij van dat verblijf op het land een zekere bekoring uit, althans het kwam mij zoo voor, maar inwendig was ik toch ongeduldig en zenuwachtig.

Overeenkomstig mijn verzoek, zond men mij mijn brieven en nieuwsbladen toe, maar het briefje, dat ik van Lucie verwachtte, kwam niet!

Zoo volgde de eene dag op den andere. Ongetwijfeld pruilde Lucie en was het te vreezen, dat zij – stijfhoofdig als zij was – niet zou trachten een eind te maken aan onze oneenigheid.

Na verloop van veertien dagen, hield ik het niet langer uit; zij had nog niets van zich doen hooren: wat te doen?

Toen werd ik laf! Ik wilde vergiffenis vragen aan haar, ik die beleedigd was, en nauwelijks had ik dit besluit genomen, of ik sloot mij op in mijn kamer om aan haar te schrijven.

Wat ik haar in dien brief gezegd heb? O! mijn hemel, alles wat er in een jong en dwaas hoofd als het mijne kon opkomen; mijn wanhoop, mijn liefde, mijn teleurstellingen; excuses, beloften, duurgezwooren eeden, dat alles vloeide uit mijn met koortsachtige hand bestuurde pen en eerst toen ik het vierde zijtje van mijn brief reeds half vol geschreven had, dacht ik er aan te eindigen.

Met vaste hand zette ik mijn naam, toen, o, noodlottige gebeurtenis! mijn arme, door zooveel emoties geschokte pen, een lichte siddering ondervond en op het witte papier een groote inktvlak nederviel.

Ik kon er niet aan denken het aldus geïllustreerde minnebriefje te verzenden! Wat te doen? Ik had den brief kunnen overschrijven, niet waar? Evenwel, in plaats van dit zoo eenvoudig denkbeeld, kwam een geheel ander, ik weet niet welk, in mij op, en ik eindigde met het besluit te nemen de inktvlek weg te maken.

Daar ik op mijn tafel geen enkel voorwerp of gereedschap vond, dat voor die bewerking noodig is, dacht ik er aan de hulp van mijn nichtjes in te roepen – de meisjes weten in zulke gevallen gewoonlijk nog al raad, – en met verheffing van slem, riep ik:

– Betsy!

Mijn deur werd geopend en het hoofd van mijn nichtje verscheen tusschen de opening.

– Hebt ge gom-elastiek, een pennemesje, of iets anders om een inktvlek uit te doen?

Zij liep naar haar kamer, om een oogenblik later, beladen met vloeipapier, krabmesjes, gom-elastiek enz. terug te keeren.

Zij legde het alles op tafel en dan een vluchtigen blik werpend op het papier zeide zij, half ernstig, half spottend:

– Maar neef, ik geloof, dat ge dom doet.

– Waarlijk, vroeg ik lachend, is het dan zoo moeielijk een inktvlek weg te maken?

– Dat wil zeggen, daar zijn vlekken en vlekken, die inktvlek is reeds half opgedroogd en zal zeker heel wat zorg vereischen, zeide zij op een toon van gezag, die bewees, dat zij er verstand van had, dan vervolgde zij na eenige aarzeling:

– Mag ik eens probeeren?

Ik twijfelde er niet aan, dat zij, de deskundige in dit geval, de vlek beter zou doen verdwijnen, dan ik. Ik knikte dus van ja en maakte plaats voor haar. En weldra was zij aan 't werk met haar lenige gestalte over de tafel gebogen.

Juist kwam de zon door het venster schijnen, werpend een goudglans over haar haren, die in donzige krullen op haar schouders nedervielen. En mijns ondanks vroeg ik mij af, hoe ik de lokken van Lucie had kunnen liefhebben, die roze lokken, die mij thans zoo vulgair schenen.

Betsy zat met haar rug naar mij toe, ik zag slechts haar silhouet, een harer kleine oortjes, schuilgaand in haar goudblonde lokken en een weinig voorover buigend, onderscheidde ik gedeeltelijk haar profiel en haar lange donkere wimpers, die een zachte schaduw wierpen over haar blozende wang, terwijl zij daar zat, alle aandacht aan haar taak wijdend.

Dan, voor de eerste maal merkte ik op, dat mijn nicht Betsy er zeer lief uitzag, half vrouw, half kind als zij nog was.

– Ziet ge, zeide zij, zonder vloeipapier zou het toch niet gaan.

Haar stem klonk frisch, opgewekt, bekorend evenals van haar kinderlijke oprechtheid bekoring uitging. Onwillekeurig voelde ik mij tot haar aangetrokken en een machtig, een onwederstaanbaar verlangen welde in mij op, om een kus te drukken op haar blanken hals, maar iets als achting of eerbied hield mij daarvan terug! En terwijl Betsy nog altijd bezig was, dwaalden mijn gedachten af; zij verscheen mij in een geheel ander licht. Ik dacht er aan, hoe zij nu zestien jaar was, hoe zij, vóór twee jaar verder waren, volwassen zou zijn, en dan beminnen kon en bemind zou worden, dat zij misschien zou huwen.... en ik weet niet waarom, maar het was mij als mochten die enkele oogenblikken niet voorbijgaan.

Ja, Betsy was lief, zeer lief, hoe kwam het toch, dat ik dat niet vroeger had opgemerkt? En terwijl ik haar zoo aanzag, lang en innig, dwaalden mijn gedachten onwillekeurig al verder en verder, vaag, onbestemd, totdat eensklaps de werkelijkheid mij weder voor oogen stond.

Ik keek over Betsy's schouder heen, om te zien, hoe ver zij was gevorderd.

O, blijde verrassing, de inktvlek was als uitgewischt, als opgelost, in een traan, een parel uit de oogen mijner nicht, op het papier gevallen.

Zij had gelezen, zij had begrepen, dat ik eene andere liefhad, en zij weende!

Mijn brief heb ik niet verzonden en ik heb Lucie nooit wedergezien.

DE KATTEN VAN RICHELIEU

Louis Sonolet

'De katten van Richelieu' in *Westlandsche courant*, 2 mei 1908; vertaling van: Louis Sonolet, 'Les chats du Cardinal de Richelieu' in *Mon Journal* (Hachette, 1908) p 34-37. Een verzonnen verhaal 'voor de jeugd', maar kardinaal de Richelieu was inderdaad verzot op katten die in zijn bureau losliepen.

“Mistrigri wil je Raton wel eens niet rust laten? En jij, Cyrus zal ik helpen mijn papieren in de war te brengen.”

Met deze woorden sprak de beroemde staatsman de Richelieu (die van 1622 tot 1642 in Frankrijk de opperheerschappij voerde) zijne katten toe. Er waren er vier in zijn studeervertek, die daar stoeiden en speelden en op de meubels klommen, terwijl de eigenaar met zeldzaam genoegen hunne bewegingen volgde. Wanneer men hem met deze diertjes bezig zag zou men in hem niet den machtigen minister van Frankrijk herkennen.

Op dit oogenblik trad een ambtenaar zijn studeervertek binnen en stelde hem het doodvonnis van den ridder de Mérincourt ter onderteekening ter hand. Deze had zich aan een tweegevecht schuldig gemaakt, een misdrijf dat in dien tijd zeer zwaar gestraft werd.

De Richelieu doopte de pen in de inkt, maar voor het eerst in zijn leven aarzelde hij en zeide: “Mijnheer de rechter, ik moet mij nog even bedenken, kom over een half uur terug. Ik moet naar den koning gaan, maar zal het document op tafel laten liggen. Indien het geteekend is, moet de ridder morgenochtend vroeg worden gevonnist; zoo niet, dan moet gij mijne nadere bevelen afwachten.”

De rechter ging heen en de staatsman bleef alleen achter. Mistrigri lag te spinnen, op het tapijt, Blanchette maakte haar toilet, terwijl Raton en Cyrus rustig naast elkaar sliepen.

Een half uur verliep en de Richelieu zat nog steeds met de pen tusschen de vingers. Zal hij teekenen of genade verleenen? Ten slotte zette hij met vaste hand zijn naam onder het Vonnis en begaf zich daarop naar den koning.

Mistrigri blijft niet lang op het tapijt liggen maar springt op den leuningstoel, vervolgens op de tafel en werpt spelende den inktkoker omver, zoodat alle papieren daardoor bevlekt werden.

Toen de Richelieu den volgenden morgen in zijn studeervertek kwam, was hij erg uit zijn humeur, niet door het ongeval, waaraan Mistrigri schuld had, want de lakeien hadden de lessenaar zoó goed schoongemaakt, dat de staatsman niets ontdekte, maar hij betreurde zijn

besluit van den vorigen dag. Hij had vernomen dat de jonge de Mérencourt 'n braaf dapper man was en daarbij nog zeer jong!

“Ik had niet zoo vlug moeten teekenen”, zeide hij, terwijl hij zijne katten streeelde. “Helaas, waarom is het te laat?”

Op hetzelfde oogenblik werd de rechter aangediend.

“Wel, mijnheer,” vroeg de staatsman, met iets droevigs in zijn stem, is de Mérencourt als een held gestorven?”

Een uitdrukking van de grootste verbazing vertoonde zich op het gelaat van den rechter.

“Gestorven? Neen, hij is even levend als U en ik.”

“Levend? De hemel zij dank, maar hoe kan dat?”

“Ik heb Uwe bevelen stipt opgevolgd, excellentie, het vonnis was niet onderteekend.”

Met deze woorden toonde de rechter het bewuste perkament, waarop de Richelieu te vergeefs zijne handteekening zocht. Deze was verdwenen onder de groote inktvlek, teweeggebracht door den woesten sprong van poes Mistrigri.

De staatsman bleef een oogenblik sprakeloos; hij wist niet wat hij hier van denken moest.

“Wie heeft deze vlek daarop gemaakt?” vroeg hij.

Eensklaps gevoelde hij iets op zijn schouder; het was de weinig eerbiedige Mistrigri die hem al spinnende kopjes gaf.

Zijn meester bespeurde dadelijk iets vreemds aan het dier, “waar heb je je pootjes ingezet Mistrigri?”

Plotseling riep hij: “Het is inkt; nu begrijp ik alles. Mistrigri, als je wist hoe dankbaar ik je ben” en zich daarop tot den verbaasden rechter wendende:

Wij zullen ons tevreden stellen met den opvliegenden ridder een poosje naar zijn landgoed te verbannen, dan kan hij tot kalmte komen.

Hij zocht met de hand naar Mistrigri om deze te liefkoozen, maar deze was al weder op den grond aan het spelen met de andere katjes.

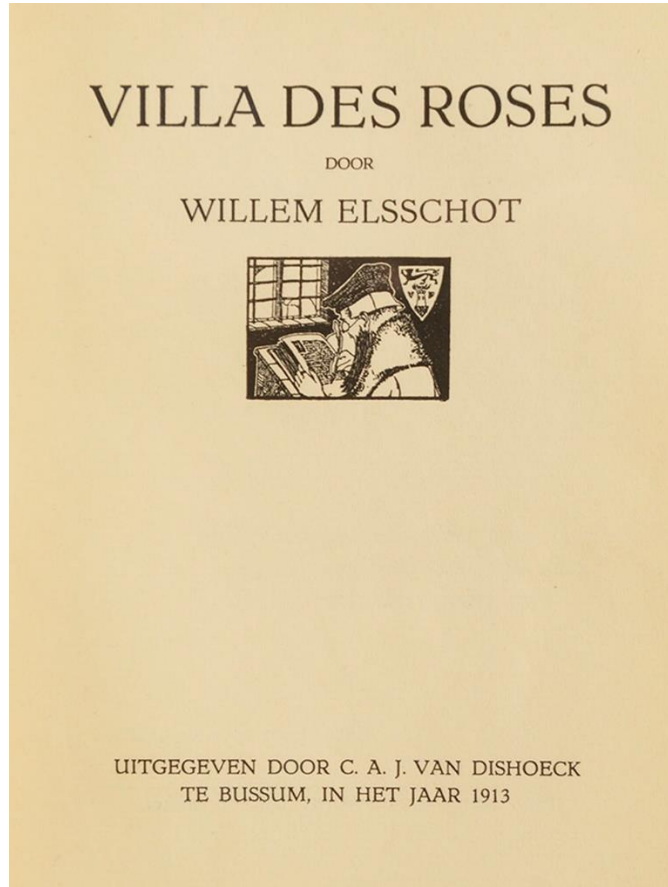
De staatsman zeide daarop met een glimlach:

“Nu ziet gij, hoe een kat het leven van een edelman kan redden en hoe de Voorzienigheid zich somtijds van de kleinen bedient, om den grooten goedertierendheid te leeren.”

De 'inkvlektest' van Willem Elsschot

Fragment uit 'Villa des Roses' in *Groot Nederland*, Jaargang 11 (Amsterdam, Van Holkema & Warendorf, 1913) p 42-44. Het kamermeisje Louise is verliefd op een Duitse kostganger en ziet in een krant een advertentie van een Zwitserse expert in relaties en huwelijken. Noteer dat de tekst verscheen lang voor de psychologische inktvlekkentest van Hermann Rorschach (1921).

Per keerende post ontving zij het antwoord, dat zij met kloppend hart openscheurde en dat als volgt luidde:

'Madame Louise,
Indien u een consultatie wenscht, zend dan twee vellen papier elk met een inktvlek.
Het papier vouwen en er flink op wrijven, zoodat de inkt goed uitloopt. Ziehier een
model. Ook een postwissel van vijf frank zenden.
Aanvaard mijn beste groeten.
Perret,
25, rue Servette, Genève.
P.S. Het adres duidelijk op den postwissel schrijven s.v.p.'

In den brief zat een toegevouwen vel papier, dat bij het openlaan een groote, grillige, doch geheel symmetrische inktvlek vertoonde, welke op een reusachtigen zwarten vlinder geleek. Louise snapte spoedig het procédé, want zij herinnerde zich in hare prille jeugd vliegekoppen tusschen stukjes papier platgedrukt te hebben en dat gaf óók zulke vlekken, maar die zagen rood in plaats van zwart en zij waren natuurlijk veel kleiner.

Uit een van de dossiers van den heer Brulot haalde zij enkele velletjes papier en maakte er twee klaar volgens de voorschriften van Perret. Zij stonden haar echter niet aan omdat de vlekken te klein waren en nergens eenige gelijkenis mede vertoonden.

Het was nu evenwel de vraag of zij nog meer velletjes bevelken mocht en of niet juist de twee eerste het meest geschikt waren voor de consultatie. Ja, misschien zelfs de eenige welke dienen konden.

Daarentegen vreesde Louise dat Perret, mochten de velletjes onvoldoende blijken, omdat de vlekken te karakterloos waren, haar verzoeken zou nieuwe inktvlekken te zenden en tevens een tweeden postwissel. Voor een goede oplossing der kwestie welke haar zoo ná aan het hart lag, had zij nu wel tien postwissels over, doch wanneer het met één gedaan kon worden, was een tweede overbodig en Louise was spaarzaam aangelegd. Ook bedacht zij dat Perret tóch niet vermoeden zou dat zij van meer vlekken de twee beste gekozen had en, alles wel beschouwd, werd dit door de termen van den brief ook niet verboden.

Het derde en het achtste velletje leken haar de meest geschikte toe. De vlek van het eene deed dadelijk denken aan een doorstoken hart met een kroon er boven en die van het andere geleek óók op iets, daar was zij zeker van, maar toch kon zij de figuur niet goed thuisbrengen. Het had iets van een doodshoofd en tevens iets van een klaverblaadje, maar het was tóch nog iets anders Louise scheurde de mislukte velletjes stuk, liet de twee uitverkorene zorgvuldig drogen en zond ze toen aan Perret met het gevraagde geld.

Ditmaal liet het antwoord langer op zich wachten en Louise vermoedde dat het papiertje met de vreemde inktvlek er de schuld van was. Daarover moest Perret zich bepaald het hoofd zitten breken. Maar eindelijk kwam de brief toch en Louise nam hem mede naar de kamer van Richard, die op zijn kantoor was, om hem dáár open te maken. Zij sloot de deur, ging op het bed zitten en las:

'Madame Louise,

Ik heb het geld goed ontvangen. Uwe inktvlekken heb ik bestudeerd en kan u nu het volgende berichten: Dominus tecum!

Door uwe geboorte zijt gij in het sterrenbeeld van den Kreeft geplaatst. In verband hiermede en tevens met de voorspellingen van den Grooten Beer en van de Kometen, zeg ik u dat twee mannen zullen trachten uw hart te vermoveeren. De eene is bijna zwart en de andere bijna blond van haar. Een hunner is misschien in Parijs geboren, de andere misschien niet. Wat uw hart u ook ingeeft, verhoor den blonden niet, want de zwarte is bestemd om uw hart te kronen. Met hem is uw fortuin gemaakt en uw geluk verzekerd, tenzij Venus zich van u af mocht keeren. Hoed u voor een nachtelijke spoorreis en voor de bedelares met het valies.

Wenscht gij den duur van uw leven te kennen en tevens de middelen om uwe vijanden te beschamen, zend mij dan nog drie inktvlekken en tevens een postwissel van tien frank.'

Onder den brief stond een P., doch verder was er geen handteekening te zien.

Louise was geheel verslagen. In het sterrenbeeld van den kreeft! Ja, zij had altijd veel van kreeft gehouden en zag wel eenig verband tusschen haar sterrenbeeld en deze voorliefde. Maar waarom de Groote Beer en de Kometen zich óók met haar inlieten, dat was haar een raadsel en die Groote Beer joeg haar schrik aan.